

บทที่ ๑

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นประชาธิปไตยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ แต่กลับเป็นการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างกลุ่มชนชั้นนำต่าง ๆ แล้วก็ตกอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการของทหารเป็นเวลานาน จนกระทั่งภายหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นต้นมา ซึ่งก่อให้เกิดยุค "ประชาธิปไตยเบ่งบาน" ประชาชนไทยก็ค่อย ๆ ได้มีโอกาสสัมผัสกับวิถีทางของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงเพิ่มมากขึ้น นับตั้งแต่ "ประชาธิปไตยครึ่งใบ" ที่นายกรัฐมนตรีไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง จนกระทั่งถึง "ประชาธิปไตยเต็มใบ" ที่นายกรัฐมนตรีมาจาก ส.ส. ที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามา ประชาชนไทยได้เรียนรู้และมีความเข้าใจประชาธิปไตยมากกว่าสมัยใด ๆ ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนี้

ผลกระทบจากความตื่นตัวระบอบประชาธิปไตยหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ทำให้กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้ง "คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา" ในวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๗ เพื่อขานรับนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลที่ประกาศเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๑๗ ที่จะเร่งรัดการศึกษอาบรรมเพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย โดยคณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนวทางการวางพื้นฐานเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระบอบประชาธิปไตย^๑ ผลที่ติดตามมาก็คือการประกาศ "แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐" ซึ่งในข้อ ๒๔ ระบุว่า

"การจัดการศึกษาในทุกระดับ จะต้องมุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา
รักการทำงาน และสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจการของส่วนรวม ตามวิถีทางของ
ระบอบบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, ๑๐๐ ปี กระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๕), น. ๕๙๑.

มีความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีระเบียบวินัย มีวัฒนธรรม และศีลธรรม รู้จักใช้สิทธิ และหน้าที่ภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย"^๒

และในที่สุดประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาใหม่คือ "หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑" "หลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑" และ "หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. ๒๕๒๔" หลักจากที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมานานถึง ๑๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๑๖)

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ มีหลักการเป็นการศึกษาเพื่อปวงชน มุ่งให้ผู้เรียน นำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต และเป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ นอกจากนี้ยังให้ท้องถิ่นมีโอกาสจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการได้ จุดหมายของหลักสูตรนี้ได้กำหนดสิ่งที่จะให้เกิดในตัวผู้เรียน ๔ ส่วน ได้แก่

- (๑) คุณสมบัติที่ต้องเน้น เช่น ความเสียสละ ความมีวินัยในตัวเอง รู้จักคิดวิจารณ์ เป็นต้น
- (๒) ให้เกิดความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีสุขนิสัยส่วนตัวและส่วนรวมทั้งทางกายและจิตใจ และรู้กฎหมายที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน
- (๓) ให้มีชีวิตที่เป็นสุข เช่น รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งแวดล้อม และวิทยาการใหม่ ๆ รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ มีอิสระในการคิด เป็นต้น
- (๔) ให้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ เช่น ให้มีความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความรู้สำนึกในหน้าที่ สิทธิของตน รู้คุณค่าในความเป็นไทย เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าหลักสูตรนี้เน้นปลูกฝังและเสริมสร้างให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามแนวทางวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยตั้งแต่ยังเยาว์ จึงคาดได้ว่า นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งได้ผ่านระบบการศึกษาในหลักสูตรนี้มาแล้ว ๙ ปี น่าจะได้ถูกหล่อหลอมจากโรงเรียนตามกระบวนการกล่อมเกล่าทางการเมืองของรัฐผ่านทางหลักสูตร ครู และโรงเรียน เพื่อทำให้เป็นพลเมืองที่มีพฤติกรรมทางการเมือง ทศนคติทางการเมือง ตลอดจนบุคลิกภาพทางการเมืองตามอุดมการณ์ที่รัฐต้องการ โดยอาศัยหลักการที่ว่า โรงเรียนและครูเป็นองค์การสำคัญในการพัฒนาความนึกคิดทางการเมืองของนักเรียน กล่าวคือ โรงเรียนมีหน้าที่สำคัญดังนี้

^๒ สนธิ คชสิทธิ์, การศึกษา กับ สังคม, (ลพบุรี: หัดดโกศลการพิมพ์, ๒๕๒๗), น. ๒๕๔.

(๑) การกล่อมเกลາทางการเมือง โรงเรียนทำหน้าที่ถ่ายทอดความคิดเห็น ทักษะคุณลักษณะนิสัย ความรู้ เกี่ยวกับการเมืองหรือสถาบันการปกครองให้สมาชิกสังคม

(๒) การสรรหาบุคคลเพื่อร่วมงานทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นการส่งเสริมให้มีการแบ่งช่วงชั้นทางสังคมและการเลื่อนฐานะทางสังคม

(๓) การสร้างบูรณาการทางการเมือง เป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่ประเทศชาติ^๓

การกล่อมเกลາทางการเมืองที่เด็กจะได้จากโรงเรียนนั้น เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การกล่อมเกลາทางการเมืองภายในกรอบของหลักสูตรนี้เป็นวิธีการหนึ่งที่รัฐสามารถควบคุมและชี้นำการกล่อมเกล่าของเด็กให้เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสมได้

ในอีกด้านหนึ่ง แนวโน้มนักธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูงได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดมา ดังจะเห็นได้จากจำนวน ส.ส. ที่มาจากนักธุรกิจมีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้น จึงน่าจะดูว่านักเรียนพาณิชยซึ่งจะสำเร็จการศึกษาออกไปเป็นนักธุรกิจและจะเข้าสู่การเมืองในอนาคต มีพื้นฐานบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตยอย่างไร

การศึกษานุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนอาชีวศึกษาสายพาณิชย จึงเป็นเรื่องที่จะชี้ถึงผลสำเร็จของการหล่อหลอมบุคลิกภาพประชาธิปไตยในช่วงที่ผ่านมาว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด

จุดมุ่งหมาย

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

๑. ศึกษาระดับบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนพาณิชยว่าอยู่ระดับใด

๒. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพประชาธิปไตยกับลักษณะต่าง ๆ

ของบุคลิกภาพประชาธิปไตย

๓. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับบุคลิกภาพประชาธิปไตยในปัจจุบันกับระดับความเป็นประชาธิปไตยของครอบครัว โรงเรียนเดิม โรงเรียนปัจจุบัน และกลุ่มเพื่อน

^๓ ชนิตา รัชนีพลเมือง, สังคมวิทยาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), น. ๑๕๙.

๔. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับบุคลิกภาพประชาธิปไตยในปัจจุบันกับตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งในครอบครัว ขนาดครอบครัว ผู้ที่อาศัยอยู่ด้วย อาชีพบิดา รายได้ครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา ประเภทและชนิดของโรงเรียนเดิม จำนวนชุมนุมของโรงเรียนเดิม ชั้นปีที่ศึกษาในโรงเรียนปัจจุบัน ตำแหน่งในกิจกรรมของโรงเรียนปัจจุบัน ขนาดของกลุ่มเพื่อน

ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑. ทำให้ทราบระดับบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนพาณิชย์ พร้อมทั้งองค์ประกอบของบุคลิกภาพประชาธิปไตยและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระดับบุคลิกภาพประชาธิปไตยนั้น
๒. ทราบผลการหล่อหลอมบุคลิกภาพประชาธิปไตยว่าสำเร็จเพียงใดและมาจากแหล่งใด
๓. ใช้ผลการศึกษาเป็นแนวทางในการส่งเสริมบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียน

ขอบเขตการศึกษา

หน่วยศึกษานักเรียนอาชีวศึกษาสายพาณิชย์ได้เลือกนักเรียนจากโรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชย์การ เพราะเป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาสายพาณิชย์เอกชนชั้นนำของประเทศไทย บรรดานักธุรกิจที่มีชื่อเสียงและฐานะเป็นที่ยอมรับในวงการธุรกิจปัจจุบันมีเป็นจำนวนมากที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนี้ และยังปรากฏว่ามีศิษย์เก่าบางท่านได้เป็นถึงหัวหน้าพรรคการเมืองและรัฐมนตรี ได้แก่ นายสมักร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชากรไทย นายทวิช กลิ่นประทุม อดีตรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ และนายอมเรศ ศิลาอ่อน อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ อีกประการหนึ่งในปัจจุบันนักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชย์การ (เอชซี) จะเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (เดิมคือวิทยาลัยอัสสัมชัญบริหารธุรกิจ หรือ เอแบค) ซึ่งในอนาคตจะเป็นสถาบันที่มีศิษย์เก่าเป็นจำนวนมากเป็นส่วนสำคัญในวงการธุรกิจแทนที่โรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชย์การ และจะเป็นผู้นำกลุ่มนักธุรกิจที่จะเข้าสู่การเมืองในอนาคตอีกด้วย จึงเหมาะสมที่จะเป็นหน่วยศึกษาในหัวข้อนี้